

BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Yöntem

Dr. Seher Yalçın

YÖNTEM

⊙ Araştırmanın Modeli

Evren ve Örneklem

Veriler ve Toplanması

Verilerin Çözümü ve Yorumu

Veriler ve Toplanması

□ Araştırmada,

? hangi tür (olgusal, yargısal) verilerin,

? hangi (insan, belge, diğer) kaynaklardan,

? hangi (gözlem, görüşme, yazışma, belgesel tarama) tekniklerle,

? hangi araçlarla,

? kimlerce ve ne zaman toplandığı,

raporda açık seçik belirtilmesi gereken önemli yöntem bilgilerindedir.

Veriler ve Toplanması

- Veri toplamak için anket, test ve benzeri araçlar kullanılmışsa, bunların amaçlarını, nelerden oluştuklarını, nasıl ve kimlerce geliştirildiklerini, geçerlik ve güvenilirliklerinin bilinip bilinmediğini belirtme işi de bu bölümde yapılır.

Veriler ve Toplanması

- Ayrıca, sonradan toplanmak üzere verilen (varsa) anket gibi bilgi toplama araçlarıyla bunların sayısı ile bunlardan ne kadarının geri alınabildiği, ne kadarının kullanılabilir durumda olduğu açık seçik raporlaştırılarak araştırma sonuçlarına olabilecek etkileri tartışılır (Karasar, 2000).
- Verilerin toplanmasıyla ilgili (varsa) araçlar, genellikle eklerde verilir ve yöntem bölümünde de bu durum açıklanır.

Veri Toplama Araçları- Teknikleri- Yöntemleri

- Anket
- Görüşme
- Gözlem

Anket

- Yanıtların katılımcılar tarafından kaydedildiği yazılı bir soru listesidir (Atak, 2011/2015).
- Posta veya telefon gibi iletişim araçlarıyla, sınıflarda grup şeklinde vb uygulanabilir.

Anket Geliştirme

- Bir anketin geliştirilmesi genelde aşağıda belirtilen aşamalardan oluşmaktadır (Özoğlu, 1993, s. 322):
- 1. Anketin planlanması
  - a. Araştırmada amaca, kapsama ve değişkenlere göre hangi bilgilerin toplanması gerektiğine karar vermek.
  - b. Anketin uygulama biçimine karar vermek.
  - c. Madde türüne ve yanıtlama biçimine karar vermek

Anket Geliştirme

- d. Anket ile bilgi toplanacak grubun niteliklerini saptayarak araştırma ile ilişkilendirmek ve ankete yansıtma.
- 2. Anket maddelerinin yazılması
- 3. Anket maddelerinin düzenlenmesi ve yönergenin yazılması, uzman görüşünün alınması
- 4. Ön uygulama yapılması ve ön uygulama sonuçlarına göre düzeltme ve düzenlemelerin yapılması
- 5. Ankete son biçiminin verilmesi,

Anketin Avantajları (Atak, 2011/2015)

- Geniş bir örneklem grubu ile çalışmaya fırsat verir.
- Para, zaman ve insan açısından daha tasarrufludur.
- Anonimlik sağlar (Katılımcılar ve görüşmeci arasında yüz yüze etkileşim olmadığı için)

Anketin Dezavantajları

- ❑ Uygulama okur-yazar olan bir çalışma evreni ile sınırlıdır.
- ❑ Yanıt oranı düşüktür.
- ❑ Bireylerin anket sorularını yanlış anlaması yanlış sonuçlara ulaşılmasına neden olur.

Görüşme (Karasar, 2005)

- Sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir.

Uygulanan kuralların katılığına göre ikiye ayrılır:

- 1. Yapılanmış görüşme
- 2. Yarı yapılanmış görüşme

Görüşme (Karasar, 2005)

- Yapılanmış görüşme, önceden yapılan ve ne tür soruların ne şekilde sorulup hangi verilerin toplanacağını en ayrıntılı biçimde saptayan «görüşme planı»nın aynen uygulandığı bir görüşmedir.

Görüşme (Karasar, 2005)

- Yapılanmamış görüşme, görüşmeciye büyük hareket ve yargı sebestisi veren, esnek, kişisel görüş ve yargıların kökenlerine inmeyi sağlayan bir görüşme şeklidir.

Avantajları:

- Derinlemesine bilgi toplamak için yararlıdır.
- Görüşme yapılan kişiye sorulan sorudaki belirsizlik anında ortadan kaldırılabilir.
- Görüşmecinin yetersiz bir cevap vermesi durumunda daha fazla ayrıntıya girilebilme avantajı sağlamaktadır.

Dezavantajları:

- ❑ Masraflı ve zaman alır.
- ❑ Görüşmeci özel konularla ilgili konuşulmasından rahatsızlık duyabilir.
- ❑ Araştırmacı yanlılığı söz konusu olabilir.
- ❑ Görüşmecinin görünüşü, ses tonu, soruları ifade etme biçimi yanıtlayıcıyı etkileyebilir.

Gözlem (Büyüköztürk ve diğ., 2011)

- Gözlem, "araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin insan, toplum ya da doğa gibi belli hedeflere odaklanılarak çıplak gözle ya da bir araç kullanılarak izlenmesi suretiyle toplanması sürecidir"

Yapılandırılmamış Gözlem

(Büyüköztürk ve diğ., 2011)

- Gözlem öncesinde yapılandırılmamıştır. Gözlemciye bilgi toplamada ve kaydetmede özgürlük sağlar.

Yapılandırılmış gözlem

(Büyüköztürk ve diğ., 2011)

- Gözlenecek şeyle ilgili daha iyi bir yapılanma, yönelim ve sistematik bir yaklaşım kullanılmaktadır. Gözlem öncesi bir kodlama sistemi vardır. Güvenirlik ve geçerliğe ulaşmak daha kolaydır.

Katılımlı Gözlem (Atak, 2011/2015)

- Araştırmacının gözlenmekte olduklarını bilen ya da bilmeyen grubun etkinliklerine, grubun üyeleriyle aynı şekilde katıldığınız durumda gerçekleşir.

Katılımlı Olmayan Gözlem

(Atak, 2011/2015)

- Araştırmacının grubun etkinliklerine dahil olmadığı ancak pasif bir gözlemci olarak etkinliklerini izleyip dinleyerek bunlardan sonuçlar çıkarttığı gözlemdir.

Avantaj ve Dezavantajları

(Karasar, 2005)

- (+) Doğal belirtilerin gözlenmesiyle, daha yansız veri toplama olanağı verir.
- (-) Uzun süre, para ve iyi yetişmiş gözlemciler gerektirir.
- (-) Gözlemci yanlılığı söz konusu olabilir.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

- Araştırmada kullanılan (varsa) istatistik teknikleri, seçilme gerekçeleriyle birlikte, raporda açıklanmalıdır. Ayrıca işlemlerin elle mi yoksa bilgisayarla mı yapıldığı belirtilerek (varsa) ilgili bilgisayar programına atıfta bulunulmalı ve sonuçların doğruluğunun nasıl denetlendiği belirtilmelidir (Karasar, 2005).

Süre ve Maliyet

- Araştırma raporlarında, araştırmamanın ne kadar sürede ve hangi tarihlerde yapıldığını ve yaklaşık maliyetinin ne kadar olduğunu bildirmek yararlıdır. Araştırmamanın yapıldığı tarihin bilinmesi ise bulguların ne kadar yeni olduğu hakkında okuyucuyu bilgilendireceğinden ayrıca önemlidir (Karasar, 2005).

BULGULAR VE YORUM

- Toplanan ham verilerin çeşitli tekniklerle işlenerek çözümlenmesi sonucu bulgular elde edilir. Geçerli bir yorum için, bulguların geçerliği zorunlu, ama yeterli değildir. Çekirgeye atlamasını öğreten bir araştırmacının yorumu bu konuda klasik bir örnektir. Yorum yapılırken, problem bölümünde verilen ilgili kaynaklarla sürekli ilişki kurulmalıdır. Her yorumun geçerlik olasılığı, ilgili kaynakların da yardımıyla açıklanır (Karasar, 2005).

BULGULAR VE YORUM

- Bulgular, önceden geliştirilen beklentiler ışığında yorumlanır. Sonuçların beklenmedik yönde çıkması halinde, araştırmacının hatayı, genellikle yöntem sınırlıklarında gösterme eğiliminde olduğu, kendi geliştirip uyguladığı yöntemi şiddetle eleştirdiği, topladığı verilerin geçerlik ve güvenilirliğinden büyük ölçüde kuşkuya düştüğü görülmektedir (Karasar, 2005).

Tartışma

- Çalışmanın hipotezleri ile ilgili değerlendirme ve yorumlar yapılır. Bu bulguların kuramsal önemi ve sonuçların geçerliği vurgulanır. Tartışma bölümüne çalışmanın hipotezlerini destekleyen ya da desteklemeyen açık ifadelerle başlanmalıdır (Büyüköztürk ve diğer., 2008).
- Tartışmada aşağıdaki sorulara cevap aranır.
- Araştırma orijinal problemin çözülmesine ne ve nasıl katkıda bulundu?
- Araştırmadan ne tür sonuçlar ve kuramsal implikasyonlar çıkarılabilir? (Balcı, 2001).

ÖDEV- Tez inceleme

- İncelediğiniz tezin yazarı araştırmamanın modelini nasıl tanımlamıştır? Bu tanımlamanın uygun olup olmadığını sebepleriyle tartışın. Amaca uygun mu?
- İncelediğiniz tezin örnekleme/çalışma grubu nasıl seçilmiştir?

ÖDEV- Tez inceleme

- İncelediğiniz tezde veriler hangi ölçme araçlarıyla toplanmıştır? Ölçme araçları amaca uygun mu?
- Verilerin toplanması aşamasında yapılan işlemlerin uygunluğunu tartışın.
- Bulgular uygun şekilde yorumlanmış mıdır?